כחצר הניזק דמי דאי כחצר המזיק דמי לימא ליה מאי בעי רפתך בפומא דכלבאי, דאיבעיא להו פי פרה כחצר הניזק דמי או כחצר המזיק דמי, אי אמרת כחצר המזיק דמי, שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה? אמר רב מרי בריה דרב כהנא כגון שנתחככה בכותל להנאתה וטנפה פירות להנאתה, מתקיף לה מר זוטרא והא בעינא "כאשר יבער הגלל עד תומו" וליכא, רבינא אמר דשף צלמי רב אשי אמר דפסעי פסועי ת"ש שיסה בו את הכלב שיסה בו את הנחש פטור מאן פטור משסה (פטור) וחייב בעל כלב, ואי אמרת כחצר המזיק דמי לימא ליה מאי בעי ידך בפומיה דכלבאי, אימא פטור אף משסה ואיבעית אימא דאפקיה לניביה וסרטיה ת"ש השיך בו את הנחש רבי יהודה מחייב וחכמים פוטרים ואמר רב אחא בר יעקב כשתימצי לומר לדברי ר' יהודה ארס נחש בין שיניו הוא עומד לפיכך מכיש בסייף ונחש פטור לדברי חכמים ארס נחש מעצמו מקיא לפיכך נחש בסקילה ומכיש פטור ואי אמרת פי פרה כחצר המזיק דמי לימא ליה מאי בעי ידך בפומא דחיוואי לענין קטלא לא אמרינן, ומנא תימרא דתניא הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות ונגחו שורו של בעל הבית ומת, השור בסקילה ובעלים פטורים מן הכופר בעלים פטורין מן הכופר מ"ט דאמר ליה ברשותי מאי בעית, שורו נמי לימא ליה מאי בעית ברשותי אלא לענין קטלא לא אמרינן. הנהו עיזי דבי תרבו דהוו מפסדי ליה לרב יוסף, א"ל לאביי זיל אימא להו למרייהו דליצנעינהו אמר ליה אמאי איזיל דאי אזילנא אמרי לי ליגדור מר גדירא בארעיה, ואי גדר, שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה? כשהתיזה אי נמי דנפיל גודא בליליא, מכריז רב יוסף ואיתימא רבה דסלקין לעילא ודנחתין לתתאה הני עיזי דשוקא דמפסדי מתרינן במרייהו תרי ותלתא זמנין, אי ציית, ואי לא, אמרין ליה תיב אמסחתא וקבל זוזך:

מתני' איזהו תם ואיזו מועד? מועד כל שהעידו בו שלשה ימים, ותם משיחזור בו שלשה ימים דברי ר' יהודה רבי מאיר אומר מועד שהעידו בו שלשה פעמים ותם כל שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח:

גמ' מאי טעמא דר' יהודה? אמר אביי °תמול חד, מתמול תרי, שלשום תלתא ולא ישמרנו בעליו אתאן לנגיחה רביעית רבא אמר תמול מתמול חד, שלשום תרי, ולא ישמרנו האידנא חייב, ור"מ מ"ט דתניא א"ר מאיר

ריחק

כחצר הניזק דמיא. ושדה אחר קרינא ביה: **ואי אמרת כו'.** גמרא קמהדר כלומר אמאי מספקא לך פשיטא דכחצר הניזק דמי דאי כחצר המזיק דמי א"כ שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה: **נתחככה בכותל.** דתולדה דשן היא אבל שן ממש לא, דאמר ליה פי פרתי רשותי היא: **וטנפה פירות.** ע"י גלגול כעין שעושין סוסים וחמורים ובלעז וולט"ר: **וקא בעינן עד תומו.** דמכליא קרנא דהא "ובער" זה השן מ"כאשר יבער הגלל עד תומו" נפקא לן בפ' קמא (דף ג:) והכא ליכא תומו שעדיין האבנים והפירות בעין: **דשף צלמי.** כשנתחככה בכותל מחקה צורה שעליו דליכא תומו: **דפסעי פסועי.** כשנתגלגלה על הפירות תחבתן בטיט ואי אפשר ללקטן. לישנא אחרינא דפסעי פסועי כמו פסו אמונים (תהלים יב) כלומר ששפכה משקה בגלגולה דכליא ופסיא קרנא: **פטור משסה.** דגרמא בנזקין פטור: **דאפקיה לניביה.** שהוציא שיניו וסרטו דלא הכניס ידו לתוך פיו: **השיך בו את הנחש.** שנטל את הנחש בידו והגיע פיו ליד חבירו עד שנכנסה לתוכו ונשכו ומת: **מחייב.** מיתה: **בין שיניו עומד.** ובלא כוונת הנחש יצא הארס: **לפיכך מכיש בסייף.** דהוה ליה כאילו הרגו בסייף שהורג ממש הוא ולא גורם: **נחש בסקילה.** כדין שור הורג אדם דכתיב "השור יסקל" (שמות כא): **לענין קטלא.** הריגת נחש: **לא אמרינן.** מאי בעי ידך כו' ואפילו כחצר המזיק דמיא אינו פטור אלא כהרג אבל לענין נזקין אמרינן מאי בעית ברשותי כדתנן בפ"ק (דף ט:) "חוץ מרשות המיוחדת למזיק" ומיבעיא לן פי פרה אי כחצר המזיק דמי או לא עד דפשיטנא לה מכלב שנטל חררה: **בי תרבו.** שם משפחה: **דסלקין לעילא.** מבבל לארץ ישראל: **ודנחתין לתתאה.** מארץ ישראל לבבל הוו בקיאין בדין זה: **עיזי דשוקא.** דקצבי דקיימי לשחיטה אלא דמשהו להו עד יומא דשוקא: **מתרינן במרייהו.** אי מפסדן אפילו ברשות הרבים: **תיב אמסחתא.** מקום מעמד הקצבים: **וקביל זוזך.** אפילו ביומא דלאו דשוקא שחוט להו הואיל ולשחיטה קיימן: **מתני' משיחזור בו שלשה ימים.** שרואה שוורים ואינו נוגח חוזר לתמותו: **שלשה פעמים.** ואפילו ביום אחד: **גמ' אתאן לנגיחה רביעית.** שאם לא שמרו ונגח נגיחה רביעית משלם מעלייה כ"ש אבל שלישית פלגא נזקא הוא דמשלם: **ולא ישמרנו האידנא.** בנגיחה שלישית חייב עליה נזק שלם:

ריחק

וזה הלשון לאו דוקא דהכא לא שייך לשון זה שהכלב לקח מעצמו אלא כלומר כיון דגזירת הכתוב דבעי' אכילה בחצר הניזק ואי פי פרה כחצר המזיק אפילו כי אכלה בגדים דבעל החררה הוי אכילה בחצר המזיק ואגב דשייך לשון זה בנתן אחר לתוך פיה נקט ליה ומייתי משיסה בו את הכלב דשוי מיקרי °אפילו הכניס יד חבירו בפי הכלב או הנחש והסיך היינו דתחב ודחק שיני הכלב ונחש בבשר חבירו וא"כ אמאי חייב בעל הכלב והלא ידו בחצר המזיק הוא ולימא ליה מאי בעי ידך בפומא דכלבאי והא דקאמר שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה אף על גב דמשכחת לה שפיר כגון שהלקיחה היתה בחצר הניזק אלא משום דפשטיה דקרא משמע שהביעור היתה בחצר הניזק קבעי היכי משכחת לה ובריש מסכת שבת (דף ג:) איכא נמי תפשוט מסוגיא דשמעתין דקאמר תפשוט מדבעי רב ביבי בר אביי: **תא** שמע שיסה בו את הכלב. ותימה דאמאי לא משני לענין קטלא לא אמרינן כדאמרינן בסמוך דהך משנה היא רישא דהשיך בו את הנחש דמייתי בתר הכי בפ' אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עו: ושם) ושמא משמע ליה רישא בין לענין מיתה בין לענין נזקין ולקמן נמי מייתי לה גבי בעיא משסה כלבו של חבירו: **דאפקיה** לניביה וסרטיה. הו"מ לשנויי כגון שלא הכניס יד חבירו אלא הכלב עצמו לקחה כששיסהו אלא דמשני לפי מה שסבור דמיירי כשהושיט לו ידו: **יכלי** למימר לגדור מר גדירא בארעיה. ה"ה נמי אביי אלא היה חפץ לילך לשם דהתנן (לעיל דף יט:) "אכלה מתוך החנות משלמת כו'" ולא אמרינן היה לו לנעול חנותו וכן "אכלה מצידי הרחבה" ולעיל נמי לא פריך דליפטר בעל הכלב מן החררה, ורב אלפס פסק כרב יוסף וליתיה לדאביי דדחויא בעלמא הוא: **הנהו** עיזי דשוקא כו'. דוקא בהנהו דקיימי לשחיטה ואע"ג שישלמו מה שהזיקו לא בעי למיקם בהדייהו לדינא וזימנין נמי דליכא סהדי אבל עז לחלבה ורחל לגיזתה יכול לומר כשיזיק ישלם כדאשכחן גבי עיזי דבי תרבו דאמר ליה זיל אצנעינהו ולא אמר ליה זיל שחטינהו: **איזהו** מועד כו'. אומר ר"י דהא דאמרינן בהבא על יבמתו (יבמות דף סד:) דסתם לן תנא דשור המועד כרשב"ג דאמר בשלש זימנין הוי חזקה לא משום דתיהוי פלוגתייהו בשור המועד דמקראי דרשינן*): **שיהו** התינוקות כו'. אף על גב דאדם אית ליה מזלא מ"מ כיון שנעשה שפל כל כך שהתינוקות ממשמשין בו ודאי חזר לקדמותו ולא בא ר"מ למעט שלא תועיל חזרה שלשה ימים אלא השמיענו דאפילו ביום אחד פעמים דאיכא חזרה כגון ע"י תינוקות וג' פעמים ביום אחד נראה דאין מועיל לדידיה לחזרה אע"פ שמועיל להעדאה דה"נ אשכחן לר"ש דבשלשה פעמים הוי מועד ובחזרה בעי ג' ימים: **ולא** ישמרנו האידנא חייב. פי' בקונטרס בפי' ראשונה דלרבא בפעם ג' חייב נ"ש נ"ל לפי' הא דקאמר לקמן דאתו ג' כיתי סהדי בחד יומא דלמ"ד לייעודי תורא איעד ומשלמין בעלים נ"ש אע"פ שלא ידעו תחלה ואינו נראה דהועד בבעליו כתיב ואח"כ אם לא ישמרנו משלם נ"ש וברייתא דלקמן קתני דאין השור נעשה מועד עד שיעידו בפני בעלים וא"כ אפילו למ"ד לייעודי תורא צריך שידעו הבעלים תחלה וכי אתו ג' כיתי סהדי בחד יומא והעידו בבעלים לא ישלמו בעלים נ"ש עד נגיחה ד' ורש"י עצמו חזר בו משום דבריש חזקת הבתים (ב"ב דף כח: ושם) קאמר סתמא דגמרא אי מה שור המועד עד נגיחה ד' לא מיחייב כו' ופי' דמשמעות דורשין איכא בינייהו והר"ר

*) [ועי' תוס' יבמות סה. ד"ה ושור]

סג א מיי' פ"ב מהלכות נזקי ממון הלכה יט ועי' בהשגות ובמ"מ סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' שפט:

סד ב ג ד מיי' שם פ"ו הלכה א סמג שם:

סה ה מיי' שם הלכה יא:

סו ו מיי' שם פ"ה הלכה א ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שפט סעיף א וסעיף ב:

סז ז מיי' פ"ו שם הלכה א סמג שם טור ש"ע ח"מ סי' שפט סעיף ה:

סח ח מיי' שם הלכה ז:

◆

רבינו חננאל

כחצר הניזק דמי דכד איבעיא ואפשיטא דכחצר הניזק דמי דהאה רב מרי ואמר שן דחייב רחמנא כגון שנתחככה בכותל להנאתה והפילה הכותל או טינפה פירות להנאתה שדומה היזיקו לשן דיש לה הנאה להזיקה שכשם שיש לה הנאה באכילתה כך יש הנא' כשנתחככה בכותל וכיוצא בה ואקשי' עלי' והא כתיב ובער זה השן וכתיב כאשר יבער הגלל עד תומו ש"מ דשן דחייב רחמנא כגון דבעיר ליה כוליה שנא' עד תומו. וזה שהפילה הכותל וטינפה הפירות לא ביערם לגמרי דהא קיימי ומתחזו. ופריק רב אשי כגון דשף צלמי. פי' כגון שהיו לו צורות מצויירים בכותל נתחככה בהן ושפשפה אותם*) מלשון [תרגום דברים כ] ושפית יתיה בשופינא וביערם מן הכותל לגמרי כדגרסי' בסוף יום הכפורים בענין שכבת זרע שישנו על בשרו אם מעביר ישפשף כלומר יחכך בבשרו עד שיבערו לגמרי ובא רב אשי ופירק [פירוק] אחר דפסע פסועי פי' כגון בצע המקום שנתחככה בהן שיברה האבנים ושחקן והפירות בדריסה פינפתם ודרסתם [וכילתם] כדכתיב בצע אמרתו לשון כלייה והוא תמימות והשלמות ואתינן למיפשטיה מהא שיסה בו כלב כו' ופשוטה היא. דאפיק כלבא ניביה וסרטיה פי' שיני הכלב שהן ניבין גדולין יוצאין מפיו ולחוץ והכה בהן ולא הכנים [ידו] לתוך פיו. ת"ש השיך בו את הנחש כו' ופרקי' לענין קטלא דברי הכל חייב ולא יכול מזיק למימר מאי בעית ברשותי כי קמיבעיא לן לענין ממונא ולא איפשטא [איפשטא] אלא ממתני' דקתני על החררה משלם נזק שלם ש"מ דפי הכלב כחצר הניזק דמי. והשתא סלקא שמעתין כר' יוחנן דאמר אשו משו' חציו אית ליה נמי משום ממונו וקיימא לן כוותי'. הנהו עיזי דבי תרבו דהוו מפסדי לר' יוסף ואמר לאביי זיל אצנעינהו כלומר הוזהר לבעליהן שישמרו אותן והשיבו אביי יאמרו דבעליהן יגדור גדר לשדהו והשיב רב יוסף אם כל שדות גדורות הן האי דכתיב ובער בשדה אחר היכי משכחת לה ופירק אביי בשתתרה הבהמה הגדר או נפל הגדר בלילה ונכנסה הבהמה ואכלה כי האי גונא השן חייבת אבל בשדה שאינה גדורה השן פטורה ועבדה הא דאביי ולא איפריכא והא דמכריז רבה ואיתימא ר' יוסף לאו דסמכה היא דרב יוסף כשמעתיה ואביי הא אוקמיה בטעמא ואסתלק רב יוסף ושתק ולרבה לא איתברירה דדבריו נינהו דהא גרסי' ואיתימ' ר' יוסף לפיכך אין כח לפסוק הלכה כמותו. פי' עיזי דשוקא. העומדין לטביחה: מתני' איזהו תם ואיזהו מועד מועד שהעידו עליו ג' ימים. ותם שיחזור בו ג' ימים דברי ר' יהודה ור' מאיר אומר מועד שהעידו בו ג' פעמים וכו'. ואמרינן מאי טעמא אמר אביי תמול חד מתמול תרי כלומר אילו היה כתיב תמול אינו אלא יום אחד השתא דשינה קרא וכתב מתמול תרי יומי נינהו שלשום תלתא ולא ישמרנו ונגח רביעית נעשה מועד ומשלם נזק שלם. רבא אמר לא שנא כתיב תמול ולא שנא כתיב מתמול תרוייהו חדא יומא משמע שלשום תרי ולא ישמרנו אלא נגח עוד יום שלישי מכאן ולהבא נעשה מועד וכל מה שיגח ישלם שור תחת השור ולדברי הכל נגיחה רביעית נזק שלם. ואביי ורבא בקראי פליגי ולא בעיקר הנגיחות דבהדיא קתני כל שהעידו בו ג' ימים ועוד הלא תראה בתחלת חזקת הבתים דמותיב במתמיה בדבר ברור אי מה שור המועד עד נגיחה רביעית לא מיחייב הכא נמי עד שנה רביעית לא קמה ברשותיה ופריק הכי השתא התם מכי נגח ג' נגיחות הוה ליה מועד ואידך כי לא נגח מאי משלם הכא כיון דאכלה ג' שנים קמה ליה ברשותיה. ועוד שנינו משנה שלימה שור שנגח את האדם ומת מועד משלם את הכופר ותם פטור מן הכופר וזה וזה חייבין מיתה. ואקשי' בגמ' וכי מאחר דמתם קטלינן ליה מועד דקטל היכי משכחת לה. ופרש רבה פי' ודחאו רב אשי ופירש הוא כגון שסיכן ג' בני אדם. רב זביד אמר כגון שהרג ג' בהמות ומועד לבהמה הוי מועד לאדם הרי בפי' דבתלתא זימני תם הוא ונעשה מועד ואם הרג יהרג **) וזהו המועד שנסקל ומשלם הכופר ובטעמא חדא אזדו הני. ורב שימי בר אשי ור"ל ורב פפא ורב אחא בריה דרב איקא כולהו סבירא להו דבתלתא זמני תם הוא. ותוב גרסינן בפ' הבא על יבמתו וסתות ושור המועד הלכתא כרשב"ג דאמר בהדי' לשלישי תנשא לרביעי לא תנשא. והכא אמר ר"נ אמר רב אדא בר אהבה הל' כר' יהודה במועד שהרי ר' יוסי מודה לו. והוצרכנו לפרש כל זה שראינו במקצת פירושי רבותינו הגאונים שאמרו כי בנגיחה השלישית משלם נזק שלם וכמדומה עבר אגב שיטפא. אמרו

*) עי' ערוך ערך שף. **) נראה דצ"ל ואם הרג יהרג פעם רביעית זהו המועד וכו'.

סנהדרין עו: לקמן כה:

סנהדרין שם

[שם עח.]

[מלה זו ליתא בערוך ולא בתשבי ואולי צ"ל ומשיך וע' ערוך ע' אדם]

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאן פטור פטור משסה וחייב:

* חולין קלג: אילה צז

[יבמות סה. ע"ש]

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תפשוט וכו' אפי' הכניס יד חבירו. עי' לקמן ד' נו ע"א תוספות ד"ה אילימא:

נושא
פי פרה:
כחצר הניזק הוי
או כחצר המזיק
דמי

מסקנה
△ נסיונות לפטור ואתנו ולומר
כחצר הניזק

"ואי אמרת
כחצר המזיק דמי"

דחיה

לדברי ר' יהודה [illegible]

נושא
מח' תנאים אם
בג' נגיחות ביום
א' נהיה מועד
ומקורותיהם

* סוגריים [illegible]
(הבסיס לקושיה ולא ואי אמרת) אחרי
[illegible]
הסוגריים (ת"ש) הגמ' תנסה
לפטור ואתנו אי פי פרה
נחשב כחצר הניזק או
כחצר המזיק. בתוך
הסוגריים הגמ' הוכחת
האם יש [illegible]
כחצר המזיק

שמות כא:לו
או נודע כי
שור נגח הוא
מתמול שלשום
ולא ישמרנו בעליו
שלם ישלם שור
תחת השור והמת
יהיה לו